

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΟΜΕΑΣ "ΙΣΤΟΡΙΑ, ΔΟΓΜΑ, ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΕΣ
ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ"

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Θ. ΜΠΑΚΑΣ

Γνωστικό Αντικείμενο:
Ιστορία Πρεσβυγενών Πατριαρχείων

ΒΙΟ - ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

Σέρρες, 1969.
Έγγαμος με δύο παιδιά.

ΣΠΟΥΔΕΣ-ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ

2003: Διδακτορικό Δίπλωμα του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ.
2002: Πτυχίο Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας ΔΠΘ. Κατεύθυνση Ιστορίας
1994: Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης του Τμήματος Ποιμαντικής ΑΠΘ.
1991: Πτυχίο Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ

- Ιστορία και σύγχρονη κατάσταση του Οικουμενικού Πατριαρχείου και των άλλων Πρεσβυγενών Πατριαρχείων (Αλεξανδρείας, Αντιοχείας, Ιεροσολύμων).
- Εκκλησιαστική Ιστορία του ελλαδικού και ελληνόφωνου χώρου.
- Εκκλησιαστική Ιστορία της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης.
- Ιστορία της Εκκλησιαστικής Διοίκησης.
- Εκκλησιαστική Γεωγραφία και Χριστιανική Τοπογραφία.
- Τοπική Εκκλησιαστική Ιστορία.
- Ιστορία του Νέου Ελληνισμού (εκκλησιαστική, εκπαιδευτική και κοινωνική δραστηριότητα).

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

2017. Πρόγραμμα Συμπληρωματικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα: «Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών (Γσπ-Gis), Χαρτογραφία και Περιβάλλον: Ανάπτυξη εφαρμογών με τη χρήση λογισμικών Gis».

2005. Τριμηνιαίο Πρόγραμμα Συμπληρωματικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα: «Ελληνισμός και Δύση».

2005. Πρόγραμμα «Εξ αποστάσεως περιβάλλον επιμόρφωσης καθηγητών» με θεματικές ενότητες: α) Διδακτικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις στην εκπαίδευση, β) Η αξιοποίηση του Η/Υ στη διαδικασία της μάθησης, γ) Ψυχολογική υποστήριξη της μάθησης, δ) Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης. Σχετική βεβαίωση από το Εργαστήριο Παιδαγωγικής του τμήματος Θεολογίας του ΑΠΘ.

2003. Επιμορφωτικό σεμινάριο «Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση». Πιστοποίηση το 2005 στην Πολυτεχνική Σχολή του Δ.Π.Θ.

2001. Τρεις φάσεις του Προγράμματος Εισαγωγικής Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών στο ΠΕΚ Πατρών.

1991. Πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης Προγραμματιστών Η/Υ διάρκειας 350 ωρών.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ

2009-σήμερα: Μέλος ΔΕΠ στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Χριστιανικού Πολιτισμού του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

2007-2020: Διδάσκων στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Σπουδές Νοτιοανατολικής Ευρώπης» του Τμήματος Νομικής του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.

2007-2008: Επίκουρος Καθηγητής με σύμβαση στο Trakya Üniversitesi της Αδριανούπολης.

2004-2005, 2006-2009: Διδάσκων-αποσπασμένος από τη Μέση Εκπαίδευση-στο Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξινίων Χωρών του Δημο- κριτείου Πανε- πστημίου Θράκης.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

2018-2022 Κωδ. 96665. Πρόγραμμα «Σύστημα Πολυεπίπεδης Τεκμηρίωσης Θρησκευτικών Τόπων και Ιστορικών Συμπλεγμάτων - Μετέωρα» στο πλαίσιο της πρόσκλησης «Ε- ΡΕΥΝΩ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ - ΚΑΙΝΟΤΟΜΩ» με Κωδικό Τ1ΕΔΚ-02859, στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία». Επισπεύ- δον το Τμήμα Αγρονόμων - Τοπογράφων Μηχανικών του ΕΜΠ.

2017 Κωδ. 94568. Πρόγραμμα «Οικουμενικό Πατριαρχείο και βαλκανικός χώρος: Ι- στο- ρία-Εκκλησιαστική Παράδοση» του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολο- γίας ΑΠΘ στο πλαίσιο της Δομής Διά Βίου Μάθησης ΑΠΘ.

2016 Κωδ. 93222. Πρόγραμμα «Το Οικουμενικό Πατριαρχείο: Ιστορία-Δίκαιο-Λατρεία» του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ στο πλαίσιο της Δομής Διά Βίου Μάθησης ΑΠΘ.

2015 Κωδ. 84619. Πρακτική Άσκηση Φοιτητών στο Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ.

2014 Κωδ. 90901. Πρόγραμμα «Σύγχρονες μορφές ανάπτυξης τουρισμού: καινοτόμες δράσεις» του ΤΕΦΑΑ (Θεσσαλονίκης) ΑΠΘ.

2007-2019 Κωδ. 6802 ΔΠΘ. Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Σπουδές Νοτιοανατολικής Ευρώ- πης» της Νομικής Σχολής του ΔΠΘ.

1998-1999 Κωδ. 7761. Ερευνητικό Πρόγραμμα «Ο Ελληνισμός των Σκοπίων (19^{ος}-20^{ος} αι.)» του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ.

.

ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

9/2001-9/2009. Μόνιμος Θεολόγος καθηγητής (ΠΕ01) στη Μέση Εκπαίδευση (ΦΕΚ 219/31.8.2001, τ. Γ').

2.1.1996-7.9.2001. Επιστημονικός συνεργάτης στην Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, στο τμήμα Ιστορικών Ερευνών.

1992-1993. Ωρομίσθιος το μάθημα των Θρησκευτικών στη Μέση Τεχνική Επαγγελματική Σχολή του Γ. Ν. Νοσοκομείου Σερρών.

1992. Μηχανοργάνωση Υπηρεσιών (Δημοτολόγιο) του Δήμου Νιγρίτας.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

Στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Χριστιανικού Πολιτισμού ΑΠΘ (από το 2009-σήμερα)

Α. Προπτυχιακά μαθήματα

α. Υποχρεωτικά

1. 302Υ. Ιστορία και σύγχρονη κατάσταση του Οικουμενικού Πατριαρχείου και των άλλων πρεσβυγενών Πατριαρχείων (Αλεξανδρείας, Αντιοχείας, Ιεροσολύμων).

2. 203Υ. Ιστορία και σύγχρονη κατάσταση της Εκκλησίας της Ελλάδος και της Κύπρου.
3. Υ204. Ιστορία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, των άλλων Πρεσβυγενών Πατριαρχείων και της Εκκλησίας της Ελλάδος.
4. Υ304. Ιστορία του Βυζαντινού Πολιτισμού και του Νέου Ελληνισμού (σε συνδιδασκαλία με τον καθηγητή Κων. Χρήστου).
5. Υ403. Ιστορία των Σλαβικών και των άλλων Ορθοδόξων Εκκλησιών.
6. Υ103. Πηγές της Εκκλησιαστικής Ιστορίας.

B. Επιλεγόμενα.

7. Χ247. Χριστιανισμός και Οικουμένη κατά τον 6^ο μ.Χ. αιώνα. Η εκκλησιαστική πολιτική του Ιουστινιανού.
8. Χ272. Χριστιανική Τοπογραφία: Η Χριστιανική Οικουμένη κατά της 4^ο-6^ο μ.Χ. αιώνες.
9. Χ287. Οικουμενικό Πατριαρχείο: ιστορία, διοίκηση, θεσμική λειτουργία μετά την Άλωση.
10. Θ240. Η Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως κατά τον 6^ο μ.Χ. αιώνα.
11. Θ271. Ειδικά θέματα της Ιστορίας της Εκκλησίας των Ιεροσολύμων.
12. Θ286. Αντιόχεια και Ιεροσόλυμα κατά τον 4^ο και 5^ο αιώνα.
13. Θ301. Η γεωγραφία της Εκκλησίας από τον 4^ο έως τον 6^ο μ.Χ. αιώνα.
14. Θ309. Ουνία: Από την Ιστορία στο σύγχρονο θεολογικό διάλογο (Συνδιδασκαλία με τον Καθηγητή μητροπολίτη Προύσης Ελπιδοφόρο Λαμπруνιάδη και τον Αναπλ. Καθηγητή π. Χρήστο Φιλιώτη Βλαχάβα).

B. Μεταπτυχιακά μαθήματα

1. ΙΕ9. Ιστορικοί σταθμοί των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών (Οικουμενικό Πατριαρχείο, Πρεσβυγενή Πατριαρχία Ανατολής, νεότερα Πατριαρχεία, αυτοκέφαλες Εκκλησίες, αυτόνομες Αρχιεπισκοπές και Μητροπόλεις) Α΄.
2. ΙΕ10. Ιστορικοί σταθμοί των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών (Οικουμενικό Πατριαρχείο, Πρεσβυγενή Πατριαρχία Ανατολής, νεότερα Πατριαρχεία, αυτοκέφαλες Εκκλησίες, αυτόνομες Αρχιεπισκοπές και Μητροπόλεις) Β΄.
3. ΙΕ11. Ιστορικοί σταθμοί των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών (Οικουμενικό Πατριαρχείο, Πρεσβυγενή Πατριαρχία Ανατολής, νεότερα Πατριαρχεία, αυτοκέφαλες Εκκλησίες, αυτόνομες Αρχιεπισκοπές και Μητροπόλεις) Γ΄.
4. ΙΕ12. Ιστορικοί σταθμοί των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών (Οικουμενικό Πατριαρχείο, Πρεσβυγενή Πατριαρχία Ανατολής, νεότερα Πατριαρχεία, αυτοκέφαλες Εκκλησίες, αυτόνομες Αρχιεπισκοπές και Μητροπόλεις) Δ΄.
5. ΙΕ27. Χριστιανική Τοπογραφία-Τοπική Εκκλησιαστική Ιστορία.
6. ΙΕ23. Ιστορία των σχέσεων του Βυζαντίου με τον ισλαμικό κόσμο, συνδιδασκαλία με τον καθηγητή Β. Κουκουσά.
7. ΙΕ28. Θέματα της ιστορίας των εκκλησιαστικών διοικήσεων.
8. ΙΕ36. Η Γεωπολιτική του Χριστιανισμού στην Ανατολική Μεσόγειο.
9. ΙΕ38. Οικουμενικό Πατριαρχείο και Σλαβικές Εκκλησίες (
10. Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: «Ελλάδα: Εκκλησιαστική Ιστορία και Πολιτισμός»: ΧΕ1. Οικουμενικό Πατριαρχείο και Ελλαδικός χώρος.

Μαθήματα σε Πανεπιστήμιο του Εσωτερικού εκτός ΑΠΘ

A. Προπτυχιακά μαθήματα στο Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.

1. Ο Ελληνισμός στον Παρευξείνιο χώρο κατά τη βυζαντινή και μεταβυζαντινή περίοδο.
2. Εισαγωγή στην Ιστορία των Παρευξινίων λαών.
3. Ιστορία της Ρωσίας Ι.

4. Ιστορία της Ρωσίας II.
5. Ιστορία της Ρουμανίας I.
6. Ιστορία της Ρουμανίας II.
7. Ιστορία της Βουλγαρίας I.
8. Ιστορία της Βουλγαρίας II.
9. Πολιτισμική εξέλιξη του βουλγαρικού λαού I.
10. Η Βουλγαρία σήμερα.
11. Νεότερη και σύγχρονη ελληνική διασπορά στο βόρειο και βορειοδυτικό Παρευξέινο χώρο.
12. Η ελληνορθόδοξη παράδοση στη λογοτεχνία των Παρευξείνιων λαών.

B. Προπτυχιακά μαθήματα στο Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.

1. Ιστορία της Βουλγαρίας (επιλεγόμενο, απόφαση Πρυτανικού Συμβουλίου Α3127/17.12.2008).

Γ. Διαλέξεις στο Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών ΔΠΘ.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2011-2012 η Γενική Συνέλευση του Τμήματος Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών ΔΠΘ ενέκρινε (84/20.10.2011 και 89/24.5.2012) την ανάθεση έξι (6) τρίωρων διαλέξεων για της μήνες Νοέμβριο 2011 και Μάιο 2012 στο πλαίσιο των μαθημάτων:

1. *Θρησκευολογική επισκόπηση του Παρευξείνιου χώρου.*
2. *Ο κόσμος του Ισλάμ.*

Δ. Μεταπτυχιακά μαθήματα στο Τμήμα Νομικής του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.

(Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα: Σπουδές Νοτιοανατολικής Ευρώπης, κατεύθυνση Ιστορίας)

Ακαδημαϊκά μαθήματα σε μεταπτυχιακό επίπεδο (Η διδασκαλία αφορά μέρος των παρακάτω ενοτήτων):

1. Η ΝΑ Ευρώπη στην Οθωμανική Εποχή (Η πνευματική αναγέννηση των λαών της ΝΑ Ευρώπης μέσα 18^{ου}-αρχές 20^{ου} αιώνα).
2. Η ΝΑ Ευρώπη κατά τον 19^ο και 20^ο αιώνα (Η διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, τέλος 18^{ου}-αρχές 20^{ου} αιώνα).
3. Η γένεση του εθνικισμού και των εθνικών κρατών στην ΝΑ Ευρώπη. Ο αλυτρωτισμός και οι «πανιδεολογίες». Οι εθνικοί ανταγωνισμοί.
4. Τα άλυτα προβλήματα της ΝΑ Ευρώπης: το πρόβλημα της Δοβρουτσάς, της Ανατολικής Μολδαβίας, της Τρανσυλβανίας.
5. «Γράμματα και Τέχνες» (Γράμματα και Πολιτισμός της Σλαβικούς Λαούς της Ν.Α. Ευρώπης μετά τον Εκχριστιανισμό της).
6. Η Ν.Α. Ευρώπη κατά το 19^ο και 20^ο αιώνα» (Εθνικές, Θρησκευτικές και Πολιτισμικές Μειονότητες στην Ν.Α. Ευρώπη: μειονότητες στα Βαλκάνια).
7. «Η Ν.Α. Ευρώπη από την Αρχαιότητα έως τον 15^ο Αιώνα» (Ο ρόλος του Βυζαντίου στη διαδικασία του εκχριστιανισμού, της κοινωνικής και πολιτισμικής ένταξης, καθώς και στην πολιτική οργάνωση των Σλάβων και Βουλγάρων).
8. «Οι λεηλασίες πολιτιστικών αγαθών, κατά την διάρκεια του 20ού αιώνας, στο πλαίσιο των εθνικών ανταγωνισμών».

Διδασκαλία σε Επιμορφωτικά Προγράμματα Διά Βίου Μάθησης ΑΠΘ:

2/2014. Σύγχρονες μορφές ανάπτυξης τουρισμού: καινοτόμες δράσεις (ΤΕΦΑΑ). Τίτλος μαθήματος: *Το Προσκήνιο στην Ιστορία. Το ταξίδι της προσευχής.*

5/2016. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο: Ιστορία-Δίκαιο-Λατρεία.

Τίτλος μαθήματος: *Η αποστολικότητα της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως και η θέση της*

στην Πενταρχία.

5/2017. Οικουμενικό και βαλκανικός χώρος: Ιστορία-Εκκλησιαστική Παράδοση. Τίτλος μαθήματος: *Οικουμενικό Πατριαρχείο και βαλκανικός χώρος. Ιστορική επισκόπηση.*

Διδασκαλία σε φορείς εκτός Πανεπιστημίου:

1. Ανοιχτό Πανεπιστήμιο Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών

2015- 2016. Ενότητα: «Ελλάδα και Βαλκάνια: Ιστορία και Πολιτισμός»

Ομιλητής (16.2.2016) με θέμα: «Νευροκόπι, Μελένικο, Στρώμνιτσα: Ο ελληνισμός στη βορειοανατολική Μακεδονία».

2016- 2017. Ενότητα: «Ιστορία της Μακεδονίας»

Ομιλητής (28.2.2017) με θέμα: «Εκκλησία και φυλετισμός στη Μακεδονία το β' μισό του 19^{ου} αιώνα».

2. Ανοιχτό Πανεπιστήμιο Δήμου Θεσσαλονίκης

Κύκλος Θεολογικών Μαθημάτων: *Θεολογικά και Θρησκευτικά ρεύματα στη Θεσσαλονίκη από τον α' ως τον κ μ.Χ. αιώνα* • 13.4.2016. *Θεολογία και Κοινωνία: Ζηλωτές*

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ

1. *Εκκλησία και χώρος στην Αίγυπτο. Προσέγγιση στην εκκλησιαστική γεωγραφία και διοίκηση της Αιγύπτου κατά τον 4^ο και 5^ο αιώνα*, εκδ. Μπαρμπουνάκης, Θεσσαλονίκη 2019.
2. *Η Εκκλησία πέρα από τον Ευφράτη. Ιστορία της εκκλησιαστικής οργάνωσης και διοίκησης της περιοχής κατά τον 5^ο αι.*, εκδ. Μπαρμπουνάκης, Θεσσαλονίκη 2015.
3. *Η ανύψωση της Εκκλησίας των Ιεροσολύμων σε υπερμητροπολιτική διοίκηση τον 5^ο μ.Χ. αιώνα. Οι προσκυνητές, οι μοναχοί, ο αρχιεπίσκοπος Ιουβενάλιος*, εκδ. Π. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2010.
4. *Ο Ελληνισμός και η Μητροπολιτική Περιφέρεια Μελενίκου 1850-1912*, Διδακτορική Διατριβή, Θεσσαλονίκη 2003.

ΑΡΘΡΑ-ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

1. «The Greek Orthodox Church. A single cultural and social environment», στο Darques R., Sidiropoulos G, Kalabokidis K. (Ed.), *The Geography of Greece. Managing Crises and Building Resilience, Springer (World Regional Geography Book Series)*, 2023 (υπό έκδοση).
2. «Η εκκλησιαστική κατάσταση του μακεδονικού χώρου πριν την επανάσταση του 1821: Γεωγραφία και δημογραφία», *Eusebius Lab International Working Papers* 2023/02, σ. 1-12.
3. «Η συμβολή των Μονών των Αγράφων στην επανάσταση του 1854 μέσα από άγνωστη επιστολή του Φαναριοφαρσάλων Νεοφύτου (1854-1867)», *Μοναχισμός. Ιστορικές και θεολογικές προσεγγίσεις*, Επιμέλεια: Ανδρέας Ζαχαρίου. Ιδάλιο Κύπρος 2022 (Ιερά Μητρόπολη Τριμυθούντος), σ. 417-430.
4. «Ο επίσκοπος Αρδαμερίου Ιγνάτιος (1769-1839) και η Νιγρίτα ως καταφύγιο συγγενών αγωνιστών του 1821», *Η Εθνική Παλιγγενεσία στη Χαλκιδική και το Άγιον Όρος*, Θεσσαλονίκη, σ. 285-294.
5. «Η εκκλησιαστική μέριμνα για τους πρόσφυγες της Μικρασίας, της Αν. Θράκης και του Πόντου. Το παράδειγμα της μητρόπολης Θεσσαλονίκης», *Μικρασιατική Σπίθα* 22 (2022) 19-32.
6. «Νεομαρτυρικές παρουσίες στο όρος Βερτίσκοκ κατά τον 18ο αιώνα. Συμβολή στο Βισαλτινό αγιολόγιο», *Σερραϊκά Χρονικά* 20 (2022) 185-198.
7. «Τα ζητήματα των Πρεσβυγενών Πατριαρχείων (τέλη 19^{ου}-αρχές 20^{ου} αι.) στο έργο του Χρυσόστομου Παπαδόπουλου και η οπτική του», *Κόσμος – Cosmos Ηλεκτρονικό*

Επιστημονικό Περιοδικό Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας και Χριστιανικού Πολιτισμού 8 (2022) 85-100.

8. «Απόνερα του Προνομιακού Ζητήματος: Ο μητροπολίτης Σερρών Λουκάς Πετρίδης και η «παύση» του (1888)-Το χρονικό του ζητήματος μέσα από τις πηγές», *Σερραϊκά Σύμμεικτα 5 (2022) 159-190.*
9. «Εκκλησία στον Πόντο από τη Βυζαντινή στην Οθωμανική περίοδο: Γεωγραφία και διοικητική διάρθρωση», *Επιστημονικό Συμπόσιο «Πόντος: Ιστορία-Πολιτισμός», Θεσσαλονίκη 2022, σ. 47-66.*
10. «The importance of greek education in the work of Ioannis Symeonidis (Balabanov)», *Greeks and Bulgarians: parallels and intersections in history and culture*, Επιμέλεια: Yura Konstantinova and Eleonora Naxidou. Κομοτηνή - Ελλάδα. Sofia 2021 (Bulgarian Academy of Sciences Institute of Balkan Studies & Centre of Thracology), σ. 127-140.
11. «Ο εθνοφυλετισμός στην πράξη. Παραδείγματα εθνοφυλετισμού κατά το δεύτερο μισό του 1^{ου} αιώνα», *Το πρόβλημα του εθνοφυλετισμού στην Ορθόδοξη Εκκλησία: Από το Βουλγαρικό Σχίσμα μέχρι σήμερα*, Επιμέλεια: Π. Σκαλτσής, Ηλ. Ευαγγέλου, Αθ. Αθανασιάδης. Χάλκη, Κωνσταντινούπολη – Τουρκία 2021. Θεσσαλονίκη. Μπαρμπουνάκης. σ. 273-298.
12. «Η διαμόρφωση των ορίων μιας εκκλησιαστικής επαρχίας: Από την επισκοπή Λητής και Ρεντίνης στη μητρόπολη Λαγκαδά», *Αγία Γραφή και Πολιτισμός. Τιμητικός τόμος στον Καθηγητή Χρήστο Κ. Οικονόμου*, τ. 2, Θεσσαλονίκη-Λευκωσία 2020, σ. 369-388.
13. «Απόπειρα ιστορικής προσέγγισης στον βίο και τις ακολουθίες του αγίου ιερομάρτυρος Μοδέστου επισκόπου Ιεροσολύμων - Η ανέκδοτη χειρόγραφη φυλλάδα της Νιγρίτας (1800)», *Eusebius Lab International Working Papers 2020/11*, σ. 1-46.
14. «Ανέκδοτο γράμμα του Λάμπης και Σφακίων Παϊσίου (1864). Συμβολή στην επισκοπική ιστορία της Κρήτης», *Αγάπης Αντίδωρον. Μνήμη Μητροπολίτου κυρού Γερασίμου Φωκά*, Επιμέλεια: Ν. Μοσχονάς, Αργοστόλι 2019, σ. 393-402.
15. «Γρηγόριος Παλαμάς, ο Αγιοταφίτης Σχολάρχης της Πατριαρχικής Μεγάλης του Γένους Σχολής», *Ανδρί Κόσμος. Τιμητικός τόμος στον καθηγητή Κων. Χατζόπουλο*, Θεσσαλονίκη 2019, σ. 449-459.
16. «The Episcopal Rank in the Churches of Alexandria and Jerusalem and its Features», *Eusebius Lab International Working Paper 2019/01*, σ. 1-11.
17. «Εκκλησία και ελληνικό κράτος στη Μακεδονία στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Η περίπτωση του μητροπολίτη Φιλίππων, Δράμας και Ζιχνών Γερμανού Μιχαηλίδη (1879-1896)», *Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου: Από τον Μακεδονικό Αγώνα στην Απελευθέρωση της Δράμας*, Δράμα 2018, σ. 141-161.
18. «Ένα γράμμα του Κωνσταντίου, Αρχιεπισκόπου Σιναίου, προς τον άρχοντα της Θεσσαλονίκης Ιωάννη Γούτα Καυταντζόγλου και ο ιστορικός του περίγυρος», *Πατρίδες της Ρωμιοσύνης-Θράκη, Μακεδονία, Βόρεια Ήπειρος, Μικρά Ασία, Πόντος, Καππαδοκία, Κύπρος. Αφιέρωμα στον καθηγητή Αθανάσιο Ε. Καραθανάση*, Θεσσαλονίκη 2018, σ. 439-451.
19. «Οι πολιτικο-εκκλησιαστικές εξελίξεις στη Γεωργία την περίοδο 1918-1921 και η αποστολή του Τραπεζούντος Χρυσάνθου», *Πρακτικά επιστημονικής διημερίδας: Ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσάνθος Φιλιππίδης ο από Τραπεζούντος*, Κομοτηνή 2018, σ. 331-347.
20. «Το Οικουμενικό Πατριαρχείο την εποχή του Πατριάρχου Σαμουήλ Χαντζερής», *Ο Πατριάρχης Σαμουήλ Χαντζερής και η κοινοτική εκπαίδευση στην Πόλη*, Νεοχώρι Βοσπόρου 2017, σ. 11-26.
21. «Η αγιωτάτη Εκκλησία των Σερρών τιμία ούσα και μεγάλη. Συμβολή στην εκκλησιαστική γεωγραφία της επαρχίας Σερρών και Νιγρίτης», *Ψυχής Άκος. Κειμήλια πίστεως και*

πολιτισμού της Εκκλησίας των Σερρών, Σέρρες 2017, σ. 9-30.

22. «Το εκκλησιαστικό ελληνοσερβικό "Ζήτημα της Πρεσρένης" τον 19^ο αιώνα. Η πολιτική του διάσταση, το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η διαμεσολάβηση της Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης», *Μακεδονικά* 41 (2016) 227-242.
23. «Από την Ιστορία και τη Θεολογία της Α' Οικουμενικής Συνόδου», Οικουμενικές Σύνοδοι και Εκκλησιαστική Ενότητα, εκδόσεις Αρχονταρίκι, Αθήνα 2016, σ. 45-71.
24. «Η ίδρυση «του κατά την Προύσαν Καγιαπασιού των ελληνικών μαθημάτων Σχολής» και ο Κανονισμός λειτουργίας της», *Μικρασιατική Σπίθα* 20 (2016) 3952.
25. «Εκκλησία και Κοινότητα σε πορεία ανασυγκρότησης στα τέλη του 19^{ου} αιώνα: Το εκκλησιαστικό και εκπαιδευτικό ζήτημα της Καμενίκης Σερρών μέσα από τις πηγές», *Σερραϊκά Σύμμεικτα* 3 (2016) 125-148.
26. «Από την ιστορία μιας επαρχίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Η μητρόπολη Σερρών κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα», *Κόσμος* 3 (2014-2015) 121-141.
27. «Ρωσική παρουσία στο χώρο της Βόρειας Χαλκιδικής κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα. Η περίπτωση της Μεγάλης Παναγίας μέσα από τις Πηγές», *Από Φωνής (Εργαστήριο Παλαιογραφίας ΔΠΘ)* 4 (2014) 71-106.
28. Η εκκλησιαστική επαρχία Μελενίκου: Συμβολή στην εκκλησιαστική ιστορία της Σι-ντικής, *Δήμος Σιντικής: Ο χώρος και η ιστορία του*, επιμέλεια Χ. Κουκούλη-Χρυσανθάκη, Ευ. Τσουκαλά, Ιω. Τσαρούχας, Γ. Αψηλίδης, Σιδηρόκαστρο 2014, σ. 315-330.
29. «Σχόλια σε ονόματα κληρικών των Σερρών από κατάλογο συνδρομητών βιβλίων του 1828 και άγνωστη φωτογραφία του Σερραίου μητροπολίτη Ιωσήφ: Συμβολή στην εκκλησιαστική ιστορία και ζωή της πόλης», *Σερραϊκά Σύμμεικτα* 2 (2013) 458-464.
30. «Εκπαιδευτικά ζητήματα των Σερρών κατά το β' μισό του 19^{ου} αιώνα: Ο Μακεδονικός Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Σερρών και τα προβλήματα λειτουργίας του», *Πρακτικά Β' Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου Σερρών*, Επιμέλεια: Π. Σαμσάρης, Γ. Πάσχος, Κ. Τσαλαπάτης, τ. 1, Σέρρες 2013, σ. 439-468.
31. «Το Βυζάντιο μετά την Άλωση. Η Εκκλησία ως επιβίωση του Βυζαντίου», *Ερώ* 14 (2013) 118-122.
32. «Η Εκκλησία της Αλεξάνδρειας και η υποψηφιότητα του πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ιωακείμ Γ' για τον πατριαρχικό της θρόνο. Εκκλησιαστική και πολιτική διάσταση», *Πρακτικά Συνεδρίου: Ιωακείμ ο Γ' ο Μεγαλοπρεπής. Ο από Θεσσαλονίκης Οικουμενικός Πατριάρχης και η εποχή του*, Θεσσαλονίκη 2012, σ. 301-326.
33. «Οι αντιοχρειανές εκκλησιαστικές επαρχίες της Μικράς Ασίας και ο Ελληνισμός τους (τέλη 19^{ου}-αρχές 20^{ου} αιώνα)», *Μικρασιατική Σπίθα* 17 (Σέρρες, 2012) 69-86.
34. «Ο εθνοφυλετισμός και η καταδίκη του», *Ερώ* 8 (2011) 61-65.
35. «Μεταβολές στην Εκκλησιαστική Γεωγραφία του Οικουμενικού Πατριαρχείου στα τέλη του 19ου αιώνα. Η περίπτωση της Βορειοανατολικής Μακεδονίας», *Εργαστήριο Ανάλυσης και Οπτικοποίησης Χωρο-Χρονικών δεδομένων τμήματος Γεωγραφίας Πανεπιστημίου Αιγαίου (κείμενα εργασίας)* 7 (2011) 1-35.
36. «Η δικαιοδοσία της μητρόπολης Ξάνθης στην περιοχή του Στρυμόνα», *Διακονία* 64 (Ξάνθη, 2011) 74-76.
37. «Η κατάσταση των εκκλησιαστικών πραγμάτων κατά τη διάρκεια της πρώτης πατριαρχίας Γερμανού Δ' (1842-1845) μέσα από ανέκδοτες επιστολές», *Εις Μαρτύριον τοις Έθνεσι* (Θεολογική Σχολή ΑΠΘ-Τόμος χαριστήριος εικοσαετηρικός εις τον Οικ. Πατριάρχη Βαρθολομαίο), ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 2011, σ. 527-544.
38. «Μακεδονικός Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Σερρών. Συμβολή στη μελέτη των εκπαιδευτικών και εκκλησιαστικών ζητημάτων των ελληνικών κοινοτήτων κατά το β' μισό του 19ου

- αιώνα», *Εύπλοια: εόρτιος τόμος για τη δεκαετηρίδα του Τμήματος Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών του ΔΠΘ*, Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2010, σ. 155-182.
39. «Χριστιανική Θράκη: Η ιστορία της Ορθόδοξης Εκκλησίας στη Θράκη από τους αποστολικούς χρόνους έως σήμερα», *Θράκη: Ιστορία-Πολιτισμός-Τέχνη*, μέρος Α' (Γεωγραφία, Ιστορία, Θρησκεία), Ελληνική Εθνική Γραμμή-Οικουμενικός Ελληνισμός, Αθήνα 2010, σ. 139-174.
40. «Ένα σπάνιο εύρημα στο ναό του Αγίου Γεωργίου Νιγρίτας. Συμβολή στην εκκλησιαστική ιστορία της περιοχής», *Σερραϊκά Σύμμεικτα* 1 (2010) 131-136.
41. «Η ελληνική εκπαιδευτική δραστηριότητα στις περιοχές της Δράμας και της Καβάλας κατά την ύστερη οθωμανοκρατία», *Ανατολική Μακεδονία, Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας - Θράκης*, (επιμ. Γ. Παπάζογλου), Κομοτηνή 2008, σ. 202-224.
42. «Η Θρησκευτική Αγωγή στα ελληνικά σχολεία των επαρχιών του Οικουμενικού Πατριαρχείου στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα», στον τόμο: *Αλεξανδρινός Αμητός. Αφιέρωμα στη μνήμη του Ι. Μ. Χατζηφώτη* (Επιστημονική επιμέλεια Εμμ. Βαρ-βούνης-Π. Τζουμέρκας), τ. Α', Αλεξάνδρεια 2008, σ. 353-369.
43. «Χρονικά της Μητροπόλεως Σερρών κατά την τελευταία περίοδο της τουρκοκρατίας (1878-1912). Συμβολή στην εκκλησιαστική ζωή των επαρχιών του Οικουμενικού Πατριαρχείου», *Σερραίων Διάσωσμα. Πνευματικοί και Καλλιτεχνικοί Θησαυροί της Εκκλησίας των Σερρών*, Σέρρες 2008, σ. 155-188.
44. «Σερραίοι μητροπολίτες και κληρικοί στη Νοτιανατολική Ευρώπη κατά τον 19ο αιώνα», *Ο κόσμος της ορθοδοξίας στο παρελθόν και το παρόν: Θεσμοί, γεγονότα, πρόσωπα, πολιτισμός και γράμματα στα πρεσβυγενή πατριαρχεία, στα νεώτερα πατριαρχεία και στις αυτοκέφαλες εκκλησίες*, Θεσσαλονίκη 2006, σ. 345-370.
45. «Ευεργέτες των φιλεκπαιδευτικών και φιλανθρωπικών καταστημάτων των Σερρών την περίοδο 1870-1912 μέσα από τον τύπο της εποχής» στον επετειακό τόμο για τα *100χρονα (1905-2005) του Ορφέα Σερρών*, Σέρρες 2005, σ. 89-106.
46. «Εκπαιδευτικά επαρχίας Αχρίδος στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα», *Χριστιανική Μακεδονία-Πελαγονία-Μια άλλη Ελλάδα. Θεσσαλονίκη- Αχρίδα*, Θεσσαλονίκη 2004, σ. 565-579.
47. «Ειδήσεις για τα μοναστήρια της Πελαγονίας (18ος -19ος αιώνας)», *Χριστιανική Μακεδονία - Πελαγονία - Μια άλλη Ελλάδα. Θεσσαλονίκη - Αχρίδα*, Θεσσαλονίκη 2004, σ. 119-144.
48. «Ο μητροπολίτης Σισανίου και Σιατίστης Αλέξανδρος Λάσκαρις (1864-1869) και οι εναντίον του κατηγορίες», *Η Δυτική Μακεδονία κατά τους χρόνους της τουρκικής κυριαρχίας με έμφαση στους Δυτικομακεδόνες απόδημους στις Βαλκανικές χώρες (15ος αιώνας έως το 1912)*, Σιάτιστα 2003, σ. 61-71.
49. «Όψεις της εκπαιδευτικής δραστηριότητας της Γουμένισσας κατά την περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα 1870-1912», *Ο Μακεδονικός Αγώνας στην επαρχία Παιονίας*, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 197-207.
50. «Έλληνες στο Κοσσυφοπέδιο κατά τον 19ο αιώνα. Η ελληνική κοινότητα Πρισρένης», *Πρακτικά Β' Διαβαλκανικού Συνεδρίου: Οι Πνευματικές σχέσεις του Ελληνισμού με τους Βαλκανικούς λαούς*, Κομοτηνή 2002, σ. 141-151.
51. «Ειδήσεις για την εκπαίδευση στις επαρχίες Ικονίου και Καισαρείας κατά τα τέλη του 19ου αι.», *Καππαδοκία (Ιστορία-Θεολογία-Παιδεία-Πολιτισμός)*, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 283-301.
52. «Η επαρχία Δράμας κατά την περίοδο της αρχιερατείας Ιωσήφ (1878;-1810)»,

Χριστιανική Μακεδονία. Ο εθνομάρτυς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ιωσήφ, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 121- 144.

53. «Ο ιεροδιάκονος Ιγνάτιος ο Κεμίζος ή Επιδαύριος, Ένας κληρικός λόγιος στις Σέρρες και τη Νιγρίτα του 18ου αι.», *Σίρις* 6 (Σέρρες 2002) 179-186.
54. «Λιάλοβο Νευροκοπίου. Μία περίπτωση ελληνόφωνου μουσουλμανικού χωριού και η προσπάθεια ίδρυσης ελληνικού σχολείου σε αυτό», *Σερραϊκά Χρονικά* 14 (Αθήνα 2002) 103-108.
55. «Η Εκπαιδευτική και κοινωνική δραστηριότητα στη Νιγρίτα και τη Σύρπα (19^{ος} αι.-1912)», *Σερραϊκά Ανάλεκτα* 3 (Σέρρες 2001) 241-266.
56. «Μικρασιάτες πρόσφυγες στη Νιγρίτα και την περιοχή της», Πρακτικά Ε' Πανελληνίου Συνεδρίου για τον Ελληνισμό της Μικράς Ασίας: *Ο Ελληνισμός της Μικράς Ασίας από την Κλασική Αρχαιότητα ως τον εικοστό αιώνα*, Θεσσαλονίκη 2000, σ.125-135.
57. «Ο αντίκτυπος της Βαλκανικής αναταραχής 1855 - 1880 στη Νιγρίτα και τα χωριά της», Πρακτικά Β' Επιστημονικού Συμποσίου: *Η Νιγρίτα - η Βισαλτία διά μέσου της Ιστορίας*, Θεσσαλονίκη 2000, σ. 425-442.
58. «Σερβικές κινήσεις στην Ανατολική Μακεδονία και η αντιμετώπισή τους», *Βαλκανικά Σύμμεικτα* (Θεσσαλονίκη 1999-2000) 224-233.
59. «Η ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία της Γεωργικής Σχολής Εικοσιφοινίσσης Παγγαίου (1909-1912), *Μακεδονικά* 32 (1999-2000) 365-391.
60. «Ο εκ Τερλιζίου του Νευροκοπίου Ιωάννης Συμεωνίδης, μοναχός και λόγιος στη Βουλγαρία των αρχών του 19ου αιώνα», Πρακτικά Α' Διαβαλκανικού Συνεδρίου: *Οι Πνευματικές σχέσεις του Ελληνισμού με τους Βαλκανικούς λαούς*, Κομοτηνή 1999, σ. 81-89.
61. «Η Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Σερρών» και «Η Ιερά Μονή Εικοσιφοινίσσης Παγγαίου» στον τόμο *Ιερά Προσκυνήματα Προπύργια της Ορθοδοξίας*, Αθήνα 1999, σ. 212-221.
62. «Ο μητροπολίτης Μελενίκου Προκόπιος ο Σερραίος. Μία περίπτωση αρχιερέα στη δίνη του εθνοφυλετισμού και της διαμάχης Αθηνών-Φαναρίου», *Μακεδονικά* 31 (1997-1998) 259-280.
63. «Βιβλιογραφικά και άλλα περί της Μονής Τιμίου Προδρόμου Σερρών κατά την Τουρκοκρατία», *Χριστιανική Μακεδονία. Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Σερρών*, Θεσσαλονίκη 1995, σ. 101-114.
64. «Συμβολή στην Εκκλησιαστική Ιστορία της Βισαλτίας. Επισκοπή Εζεβών», Πρακτικά Β' Επιστημονικού Συμποσίου: *Η Νιγρίτα - η Βισαλτία διά μέσου της Ιστορίας*, Νιγρίτα 1995, σ. 97-112.
65. «Ένα γεγονός πριν το Μακεδονικό Αγώνα», *Πανσερραϊκό Ημερολόγιο* 20 (1994) 72-73.

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

1. «Α' Διαβαλκανικό Συνέδριο για τις Πνευματικές Σχέσεις του Ελληνισμού με τους Βαλκανικούς Λαούς», *Μακεδονικά* 31 (1997-1998) 412-417.
2. «Η αδελφότητα ο Ευαγγελισμός στη Νιγρίτα», *Μακεδονικά* 30 (1995-1996) 339-342.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ και ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

1. Νίκου Λ. Πασχαλούδη, «Παραδοσιακά επαγγέλματα στη Νιγρίτα και την Τερπνή», *Σερραϊκά Σύμμεικτα* 3 (2016) 478-482.
2. Αθανασίου Καραθανάση, «Ο κόλπος του Ορφανού και η περιοχή του», στα *Μακεδονικά* 31 (1997-1998) 447-451.
3. Ιωάννη Παπαδριανού, «Η ελληνική παλιγγενεσία του 1821 και η βαλκανική της

- διάσταση», έκδ. Δ.Π.Θ., στα *Μακεδονικά* 30 (1995-1996) 357-359.
4. Παντελή Λέκκου, «Οι μονές της Βόρειας και της Αν. Θράκης», στο *Περί Θράκης* 2 (2002) 318-321.
 5. Ath. Karathanassis, «Thessalonikia and Makedonika» στο *Balkan Studies* 40/1 (1999) 213-218.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

1. Σέρρες, 3/2023. Παρουσίαση του 5^{ου} τόμου του επιστημονικού περιοδικού «Σερραϊκά Σύμμεικτα», με φορέα διοργάνωσης την Εταιρεία Μελέτης Ιστορίας και Έρευνας Σερρών (ΕΜΕΙΣ).
2. Σέρρες, 4/2022. Παρουσίαση του αφιερωματικού τόμου «Εμμέλεια», με φορέα διοργάνωσης τη Φιλόπτωχο Αδελφότητα Κυριών «Η Εμμέλεια».
3. Διδυμότειχο, 9/2014. Παρουσίαση του βιβλίου: «Σάββας Σαββίδης, Ο μητροπολίτης Φιλάρετος Βαφείδης ως εκκλησιαστικός ιστορικός και συγγραφέας», με φορέα διοργάνωσης τη Μητρόπολη Διδυμοτείου, Ορεσιτιάδος και Σουφλίου και την παρουσία του Οικουμενικού Πατριάρχου.
4. Λάρισα, 11/2014. Παρουσίαση επιστημονικού συλλογικού τόμου: «Ναοί και Κειμήλια της Εκκλησιαστικής Συλλογής της Κρανιάς Ολύμπου», με φορέα διοργάνωσης τη Μητρόπολη Λαρίσης και Τυρνάβου, τον Δήμο Τεμπών, και τον Σύλλογο Προστασίας και Συντήρησης Κειμηλίων και Μνημείων Κρανιάς Ολύμπου.
5. Νιγρίτα, 12/2014. Παρουσίαση βιβλίου: «Νίκος Πασχαλούδης, Παραδοσιακά επαγγέλματα στη Νιγρίτα και την Τερπνή», με φορέα διοργάνωσης τον Δήμο Βισαλτίας.
6. Κομοτηνή, 3/2014. Παρουσίαση του βιβλίου: «Πέτρος Γεωργαντζής, Επισκοπική Ιστορία των Ιερών Μητροπόλεων της Δυτικής Θράκης», με φορέα διοργάνωσης τον Μορφωτικό Όμιλο Κομοτηνής.
7. Θεσσαλονίκη, 5/2013. Παρουσίαση του βιβλίου: «Β. Κουκουσάς-Διον. Βαλαής, Θέματα Εκκλησιαστικής Ιστορίας (εκδ. Μπαρμπουνάκης)», με φορέα διοργάνωσης 10η Διεθνής Έκθεση Βιβλίου Θεσσαλονίκης-Helexpo.
8. Νιγρίτα, 2/2013. Παρουσίαση του βιβλίου: «Βασίλειος Πάπας, Ο Χαλκιδικιώτης Μακεδονομάχος Καπετάν Γιαγλής» -Η ηρωική δράση του ένοπλου σώματός του στη Χαλκιδική, Νιγρίτα Σερρών και το Άγιον Όρος», με φορέα διοργάνωσης τον Δήμο Βισαλτίας.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΕΣ

1. Φίλων Δώρημα τω Καθηγητή Αθαν. Ε. Καραθανάση, εκδ. Κ. & Μ. Σταμούλη, Θεσσαλονίκη 2022.
2. Ion Bulei (μετάφρ. Κυπρ. Σούτσιου), *Ιστορία των Ρουμάνων*, εκδ. Αντ. Σταμούλη, Θεσσαλονίκη 2008.
3. Ιω. Παπαδριανός, *Διαβαλκανικά ιστορικά δοκίμια*, τ. 2, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2002.
4. Πρακτικά Β' Επιστημονικού Συμποσίου «Η ΝΙΓΡΙΤΑ-Η ΒΙΣΑΛΤΙΑ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ», Θεσσαλονίκη 2000.

ΛΗΜΜΑΤΑ ΣΕ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΣ -ΛΕΞΙΚΑ

Μεγάλη Ορθόδοξη Χριστιανική Εγκυκλοπαίδεια (ΜΟΧΕ). Πάνω από εξήντα λήμματα στους τόμους 1-7.